

SLOBODNO KRETANJE KAPITALA I PLAĆANJA IZMEĐU EZ I ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE

Predavač: prof. dr Mirjana Radović (Univerzitet u Beogradu)

Broj časova predavanja: 6

Slobodno kretanje kapitala i plaćanja predstavlja jednu od četiri osnovne slobode koje su regulisane Sporazumom o funkcionisanju Evropske unije. Otuda, ono čini značajan stub na kome je izgrađeno evropsko unutrašnje tržište. Iz tog razloga, zemlje kandidati (tj. zemlje Jugoistočne Evrope) moraju da uvedu ovaj koncept u svoja nacionalna zakonodavstva, kako bi ispunile uslove za pridruživanje Evropskoj uniji. Njihove obaveze u tom smislu su detaljnije definisane u odgovarajućim Sporazumima o stabilizaciji i pridruživanju.

Prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju strane su dužne da odobre sva plaćanja i prenose na tekući račun bilansa plaćanja između Zajednice i Srbije u slobodno konvertibilnoj valuti u skladu sa Statutom Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Pri tom je odredbom člana VIII Statuta MMF-a regulisano sledeće: a) izbegavanje ograničenja tekućih plaćanja, b) izbegavanje diskriminatornih praksi u vezi sa valutom, c) konvertibilnost bilansa koji se drže u inostranstvu, d) dostavljanje informacija, e) konsultacija između članova u vezi sa postojećim međunarodnim sporazumima, kao i f) obaveza saradnje u pogledu politike sredstava rezervi.

Pored toga, kada je reč o transakcijama na kapitalnom računu i finansijskom računu platnog bilansa, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju zahteva od strana da obezbede slobodno kretanje kapitala koji se odnosi na direktna ulaganja u privredna društva koja su ustanovljena u skladu s pravom države domaćina i ulaganja koja su obavljena u skladu sa slobodom nastanjivanja, kao i likvidaciju ili povraćaj tih ulaganja i bilo kakve dobiti koja iz njih proizlazi. Štaviše, strane imaju obavezu da obezbede slobodu kretanja kapitala, koje se tiče kredita za komercijalne transakcije ili pružanje usluga u kojima učestvuje lice koje ima prebivalište u jednoj od strana i finansijske zajmove i kredite, s rokom dospeća dužim od godinu dana. Konačno, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju izričito zahteva od strana da obezbede slobodno kretanje kapitala, koje se odnosi na portfolio investicije i finansijske zajmove i kredite s rokom dospeća kraćim od godinu dana.

Dalja svrha odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koje se odnose na slobodu kretanja kapitala, se ogleda u liberalizaciji sticanja nepokretnosti u zemljama Jugoistočne Evrope od strane državljanina članica Evropske unije. Prema tome, svaka država kandidat je dužna da dopusti sticanje nepokretnosti na svojoj teritoriji od strane državljanina članica Evropske unije, omogućavanjem potpune i praktične upotrebe postojećih postupaka. Od zemalja Jugoistočne Evrope se očekuje da postepeno usklađuju svoja nacionalna zakonodavstva u pogledu sticanja nepokretnosti, i to u roku od četiri godine od stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Konačni cilj ovih pravila se sastoji u dostizanju jednakog tretmana državljanina članica Evropske unije u poređenju sa državljanima zemlje Jugoistočne Evrope, u kojoj se nalazi data nepokretnost.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju zabranjuje uvođenje bilo kakvih novih ograničenja kretanja kapitala i tekućih plaćanja između rezidenata Zajednice i države kandidata, kao i uvođenje dodatnih ograničenja u okviru postojećih sporazuma. Međutim, kada u izuzetnim okolnostima kretanje kapitala između Zajednice i države Jugoistočne Evrope uzrokuje ili pretili da prouzrokuje ozbiljne teškoće u funkcionisanju politike deviznog kursa ili monetarne politike u Zajednici ili državi Jugoistočne Evrope, strane mogu da preduzmu zaštitne mere u pogledu kretanja kapitala između države kandidata i Zajednice za period ne duži od šest meseci, pod uslovom da su takve mere preko potrebne. Najzad, pravilima Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju se štite prava ekonomskih subjekata da iskoriste svaki povoljniji tretman zasnovan na bilo kom važećem bilateralnom ili multilateralnom sporazumu.

Imajući u vidu da su zemlje Jugoistočne Evrope, koje su u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, u isto vreme i članice CEFTA, one moraju da primenjuju i pravila Sporazuma o izmeni i pristupanju Sporazumu o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi. Neka od tih pravila se direktno tiču plaćanja između članica CEFTA. Prema tome, strane su obavezne da ukinu bilo kakva ograničenja plaćanja u konvertibilnim valutama u vezi sa trgovinom robom između strana u ovom sporazumu i transfer takvih plaćanja na teritoriju strane u ovom sporazumu, gde poverilac boravi. Uz to, sve strane će se uzdržavati od svih deviznih ili administrativnih ograničenja na odobrenje, otplatu, ili prihvatanje kratkoročnih i srednjoročnih kredita za trgovinu robom u kojima učestvuje rezident. Kao i u odnosu sa Evropskom unijom, i prema ovom sporazumu članice CEFTA su dužne da na nediskriminatorni način primenjuju pravila Statuta MMF-a, koja

se tiču tekućih plaćanja u vezi sa kretanjem robe. Međutim, izuzetno od navedenih osnovnih pravila, strane zadržavaju pravo da primene devizna ograničenja u pogledu odobravanja ili prihvatanja kratkoročnih i dugoročnih kredita u vezi sa trgovinom robom u meri u kojoj je to dopušteno u skladu sa njihovim statusom prema MMF-u, pod uslovom da se takva ograničenja primenjuju na nediskriminatoran način i da se ne primenjuju samo na određene proizvode ili vrste proizvoda. Takođe, takva eventualna ograničenja moraju da budu ograničenog trajanja i da se ukinu onog momenta kada prestanu okolnosti koje su opravdavale njihovo uvođenje.